

januari 2013
#19

Nederlands kenniscentrum
voor ondergronds bouwen en
ondergronds ruimtegebruik

Nieuwsbrief

Op de agenda:

- **31-01-2013**
[Water Governance & Veiligheid](#)
- **21-02-2013**
[Bijeenkomst Value Management](#)
- **26-02-2013**
[KIVI NIRIA T10W Lezing: Openbare ruimte Den Haag](#)
- **31-10-2013**
[COB-congres](#)

Ook op de website:

[Koustechniek voor rioolrenovatie](#)

Met een kunststof kous een nieuwe binnenwand in een riool creëren: de koustechniek (relining) is een serieus alternatief voor het vervangen van een riool. Ondanks de lagere kosten en beperkte hinder is relining echter nog niet vanzelfsprekend.

Het COB in 2013

Vragen uit het netwerk zijn leidend bij het COB. We hebben ze dan ook verwerkt in onze plannen voor 2013. Hieronder enkele highlights per COB-vakgebied:

[KABELS EN LEIDINGEN](#)

In 2013 staat bewustwording en betrokkenheid centraal. Kabel- en leidingwerk is ondanks allerlei regelingen vaak een bron van discussie en kostenoverschreidingen. Het COB wil hier samen met het netwerk verandering in brengen; [EEN WORKSHOP](#) vormt het startpunt. Verder zijn er [DRIE PROJECTEN IN AFRONDING](#) en loopt er een nieuw initiatief omtrent het optimaliseren van boorprocessen.

[TUNNELS EN BOUWPUTTEN](#)

Het [HANDBOEK INTEGRAAL TUNNELONTWERP](#) is een van de hoofdactiviteiten in 2013. Het eerste deel (wegwijzer) wordt opgeleverd en het tweede deel (best practices voor tunnelontwerp) is eind dit jaar vergevorderd. Nieuw is de [STARTUP TECHNOLOGY RETURN](#): hoe gaan we om met innovatie in contracten? Daarnaast gaan we verder met initiatieven op het gebied van spoortrillingen en renovatie en onderhoud.

[ORDENING EN ONDERGROND](#)

Het [AFWEGINGSKADER ONDERGRONDS VS. BOVENGRONDS BOUWEN](#) zit in de afrondende fase, maar het onderwerp verdwijnt zeker niet van de kaart. Binnen het [PLATFORM O&O](#) werken we met het netwerk continu aan het bevorderen van integrale gebiedsontwikkeling. We willen daarnaast nieuwe projecten starten, zoals voor [STADSHAVENS ROTTERDAM](#) en [REGIE IN DE ONDERGROND](#).

[Sprinklersystemen grootschalig getest](#)

Arcadis en Efectis Nederland voerden in 2012 zeven grootschalige brandproeven uit in een Spaanse testtunnel. Dit in opdracht van de Singaporese overheid, die wilde weten of de sprinklersystemen van hun wegtunnels voldoende veiligheid bieden bij brand. Het was voor het eerst dat sprinklers in een tunnel zo uitvoerig zijn getest.

In het nieuws:

[Nederlandse inschrijvingen voor Fehmarnbelttunnel](#)

Vierentwintig bedrijven, verdeeld over negen consortia, hebben zich gemeld voor het aanleggen van de tunnel onder de Fehmarnbelt tussen Duitsland en Denemarken. Ook Nederlandse bedrijven [dingen mee](#) naar het project dat in 2015 van start zou moeten gaan.

[Royal HaskoningDHV ontwerpt nieuwe metrolijn Tel Aviv](#)

Samen met een Canadese partner ontwerpt Royal HaskoningDHV een nieuwe metrolijn dwars door Tel Aviv en de Gush Dan-regio, een gebied met ruim 2,5 miljoen inwoners. De ondergrondse stations moeten in oorlogstijd ook kunnen functioneren als schuilkelders.

[Boren Sluiskiltunnel van start](#)

Op 27 januari 2013 is om 15.00 uur [tunnelboormachine Boorbara](#) gestart met de aanleg van de noordbuis van de Sluiskiltunnel. Verwacht wordt dat de TBM per dag circa tien meter tunnel kan opbouwen, waarmee de bouwtijd uitkomt op 110 dagen.

[VEILIGHEID EN VEILIGHEIDSBELEVING](#)

Na de succesvolle start in 2012 zal het [PLATFORM VEILIGHEID](#) in 2013 een centrale rol vervullen. Hier bespreekt het netwerk welke vraagstukken volgens hen opgepakt moeten worden. [DRIE ONDERWERPEN](#) staan hoog op de agenda: niet-rijkswegtunnels, menselijk gedrag en 'niet meer, maar beter'. Ook is het COB nauw betrokken bij het [KENNISCENTRUM TUNNELVEILIGHEID](#) dat dit jaar van start gaat.

Op [ONZE WEBSITE](#) houden we u zoveel mogelijk op de hoogte van lopende en nieuwe projecten. Daarnaast publiceren we in maart een cahier over onze nieuwe kennisagenda.

Handreiking stakeholderstrategie

Op 16 januari 2013 presenteerde Kennis in het groot (KING) de Handreiking Stakeholderaanpak bij Vitale Infraschakels. Het boekje met praktische tips, ervaringen en lessen uit de praktijk is gemaakt in opdracht van de landelijk tunnelregisseur Hans Ruijter.

De [LANDELIJKE TUNNELSTANDAARD](#) zorgt voor eenheid en uniformiteit in de manier waarop projecten de tunneltechnische installaties aanpakken. Toch blijft een goede stakeholderstrategie van groot belang. De [HANDREIKING STAKEHOLDERAANPAK BIJ VITALE INFRASCHAKELS](#), uitgegeven door [KING](#), bespreekt verschillende elementen die belangrijk zijn bij het opzetten van de juiste stakeholderstrategie. Zo geeft het boekje inzicht in de machtsverhoudingen in het speelveld van stakeholders en de rol en mogelijkheden van projectmanagers daarin. De publicatie is gratis te downloaden als pdf.

[>> LEES MEER OVER DE PUBLICATIE](#)

Ondergrondse projecten Den Haag

Ondanks de crisis bouwt Den Haag aan de openbare ruimte. Dit omvat ook diverse kleine en grote ondergrondse projecten. Benieuwd? Kom dan naar de lezingenavond van KIVI NIRIA TTOW op 26 februari aanstaande.

Er zijn onder meer lezingen over de volautomatisch autoberging bij de [HERINRICHTING VAN DE NOORDWAL/VEENKADE](#), het masterplan van de ondergrond en archeologie in Den Haag. De Rotterdamsebaan en de [ONDERGRONDSE UITBREIDING VAN HET MAURITSHUIS](#) komen ongetwijfeld ook langszij. Voor leden van ingenieursvereniging KIVI NIRIA is deelname gratis. Er zijn maximaal veertig plekken beschikbaar.

[>> LEES MEER OP DE WEBSITE VAN KIVI NIRIA TTOW](#)

De Verdieping

Heeft u in 2012 [een Onderbouwing](#) gemist of wilt u een artikel nog eens teruglezen? In [de Verdieping](#) staan alle artikelen die we hebben gemaakt, aangevuld met relevante verwijzingen en extra informatie.

In december hadden we onder meer de volgende items:

- [Jonge vakmensen helpen faalkosten \(beton\)wereld uit](#)
- [Innovatieve simulatietechniek spoortunnel Delft](#)
- [Vijzelgracht praktijklab omgevingsmanagement](#)
- [Tunnelveiligheid : de standaard vs. een omslag in denken](#)
- [Risicogestuurd grondonderzoek in contracten](#)
- [De Nieuwe Warmteweg: aaneenschakeling van uitdagingen](#)
- [Kabel- en leidingentunnel voor Den Haag Nieuw Centraal](#)
- [Integraal en interactief ontwerpen met VDC](#)

Kabel- en leidingwerk voor ondergrondse uitbreiding van het Mauritshuis. (Foto: IbdH) >> [LEES HET ARTIKEL IN DE VERDIEPING](#)

Mini-tender voor SKB-showcase buisleidingenstraat

SKB doet een oproep voor een mini-tender in de showcase 'Graven om vooruit te komen'. Het project is erop gericht de relatie tussen het bodem-watersysteem en het ondergrondse en bovengrondse gebruik van de buisleidingenstraat in kaart te brengen.

Meerdere ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat [LSNED](#) het gebruik van de grond boven de buisleidingenstraat herziet. Een veilige en ongestoorde ligging van de leidingen blijft echter centraal staan. Met de [SHOWCASE 'GRAVEN OM VOORUIT TE KOMEN'](#) wil LSNed inzichtelijk maken wat de mogelijkheden, de belangen en de speelruimte zijn bij het gebruik van de bovengrond. De mini-tender moet duidelijk maken wat de effecten zijn van de vernatting van de gronden en, als er sprake is van een probleem, welke oplossingen het beste zijn.

>> [LEES DE OPROEP VOOR DE MINI-TENDER \(PDF\)](#)

[>> Naar de Verdieping van december 2012](#)

Nieuw op de kennisbank

Sinds eind vorig jaar is de zoekfunctie van de [kennisbank](#) uitgebreid. U kunt nu bijvoorbeeld zoeken naar publicaties binnen een bepaalde periode met exact de opgegeven zoekwoorden. Bovendien is de zoekmachine 'slimmer' gemaakt, zodat het document dat u zoekt eerder bovenaan staat. We hopen dat u zo nog gemakkelijker uw weg vindt in de bijna tweeduizend kennisdocumenten.

Good Practices kabels en leidingen op een rijtje

Gemeenten en netbeheerders hebben de afgelopen jaren diverse richtlijnen, handreikingen en werkwijzen opgesteld om slim om te gaan met kabels en leidingen in de openbare ondergrondse ruimte. Deze 'Good Practices' zijn nu terug te vinden op de website van het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen.

Voor de praktische omgang met van kabels en leidingen in gemeentegrond, kent Nederland slechts weinig uniforme werkafspraken. De 'GOOD PRACTICES' die gemeenten en netbeheerders de afgelopen jaren hebben ontwikkeld, dienen als aanbeveling om de uitvoering van werkzaamheden in de ondergrond soepel te laten verlopen. Er komen onderwerpen aan bod als planning en coördinatie (regie), zorgvuldig graafproces en het combineren van bomen en ondergrondse infra.

De sector blijft met elkaar in gesprek om nieuwe handreikingen op te stellen en de bestaande Good Practices te optimaliseren. Dit gebeurt nu onder de hoede van het [CROW](#) dat hiertoe eind 2012 een project heeft opgestart. COB-coördinator Richard van Ravesteijn maakt deel uit van deze werkgroep.

[>> LEES MEER OP ONZE WEBSITE](#)

[Volg ons op Twitter @COBTWEET](#)

[Heeft u leuke of interessante nieuwtjes, wetenswaardigheden of agenda-items? Stuur ze dan naar \[redactie@cob.nl\]\(mailto:redactie@cob.nl\). We ontvangen uw bijdrage graag!](#)

U ontvangt deze e-mail omdat u heeft deelgenomen aan een of meerdere activiteiten van het COB. Ontvangt u liever geen nieuwsbrieven meer van het COB? Dan kunt u zich [hier](#) afmelden